

บทเรียนไฟไหม้ตึกสูงใจกลางกรุง

วันที่ 17 สิงหาคม 2554 เวลาประมาณ 14.30 น. เกิดเพลิงไหม้คอนโดมิเนียมสุดหรู “เลอรัฟฟิเน่” สูง 29 ชั้น ในซอยสุขุมวิท 24 แขวงคลองตัน เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยเพลิงเริ่มต้นจากชั้น 18 ซึ่งผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ เมื่อเวลาผ่านไป 15 นาที ระดับเพลิงของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ดับเพลิง และหน่วยกู้ภัยพยายามควบคุมเพลิง เนื่องจากสปริงเกอร์ของตัวอาคารไม่ทำงานเพราะไม่มีน้ำสำรองทำให้เพลิงลุกลามขึ้นไปยังชั้น 19 และชั้น 20 ตามลำดับ พนักงานดับเพลิงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวกเนื่องจากติดกลุ่มควันในบริเวณชั้น 16 อีกทั้ง ขณะเกิดเหตุเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรองขัดข้อง ยังผลให้เหตุลิฟต์ดับเพลิงไม่ทำงาน นักดับเพลิงต้องใช้วิธีเดินขึ้นบันไดขึ้นไประงับเหตุและใช้น้ำในสระน้ำของห้องเกิดเหตุ นอกจากนี้ สัญญาณเตือนภัยของตัวอาคารไม่ทำงานจึงมีผู้ติดอยู่ในคอนโดมิเนียมเป็นจำนวนมาก แต่เจ้าหน้าที่กู้ภัยช่วยเหลือออกมาได้จนครบ ทั้งนี้ มีผู้ได้รับบาดเจ็บจากการสำลักควันจำนวน 9 คน เป็นเด็ก 4 คน ผู้ใหญ่ 5 คน หนึ่งในนั้นเป็นคนไทย หลังเพลิงสงบ สำนักงานเขตคลองเตยได้รับผิดชอบพื้นที่เกิดเหตุได้เปิดเผย “ห้ามใช้ทุกส่วนของอาคาร” เพื่อให้สำนักโยธาธิการตรวจสอบอย่างละเอียด

คอนโดมิเนียม “เลอรัฟฟิเน่” ลักษณะเป็นห้องชุดทั้งชายและให้เช่า แต่ละชั้นมีเพียง 4 ห้อง ตกแต่งหรูหราและมีสระว่ายน้ำส่วนตัว ราคา

ประมาณห้องละ 30 ล้านบาท จากการตรวจสอบเบื้องต้นพบว่าห้อง 18 เอ เป็นห้องต้นเพลิงมีนางพรรณณี เสี่ยวไพรัตน์ ถือกรรมสิทธิ์ในฐานะเจ้าของแต่ให้ครอบครัวชาวต่างชาติพักอาศัย ขณะเกิดเหตุไม่มีผู้อยู่ในห้องพักดังกล่าว เพลิงสร้างความเสียหายไปถึง 4 ห้อง มูลค่ามากกว่า 100 ล้านบาท แต่ผลกระทบมีมากกว่าตัวห้องและผู้พักอาศัย นั่นคือ การจราจราย่านสุขุมวิท เขตคลองเตย อโศก-เพชรบุรีติดขัดอย่างหนัก ระยะแค่ 1 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางถึงสองชั่วโมง ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการปิดจราจบางช่วงเพื่อเปิดทางให้รถดับเพลิงและรถกู้ภัยใช้เข้าออกที่เกิดเหตุ ชั่วโมงเร่งด่วนในช่วงเย็นถึงกับเป็นอัมพาต เลวร้ายยิ่งไปกว่านั้น เหตุไฟไหม้คอนโดมิเนียมครั้งนี้ได้ส่งผลสะท้อนต่อภาพพจน์อาคารสูงในกรุงเทพมหานครอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เบื้องหลังภาพความหorrificสุดอลังการ คอนโดมิเนียมมูลค่ากว่า 100 ล้านบาทต่อชั้น ไม่มีระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ใช้การได้ ห้องชุดห้องละ 30 ล้านบาท แต่ระบบเตือนภัยสปริงเกอร์อัตโนมัติ ท่อเย็น รวมไปถึง ลิฟต์ดับเพลิงพร้อมใจกันชำรุดในเวลาเดียวกัน ยังผลให้การระงับเหตุเป็นไปได้ยากลำบากและสร้างความโกลาหลให้กับผู้คนที่สัญจรบนถนนรอบๆ สถานที่เกิดเหตุ

เพลิงไหม้เกิดที่ห้องเดียวคือห้อง 18เอ แต่เนื่องจากสปริงเกอร์ (Automatic Sprinkler) ไม่ทำงาน เพลิงจึงลุกลามรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ควันสีดำสนิทพวยพุ่งออกมาจากชั้นอาคารอย่างน่าสะพรึงกลัว สัญญาณเตือนอัคคีภัย (Fire Alarm) ที่ติดตั้งไว้ก็ขัดข้องเช่นกัน ผู้อาศัยอยู่บนตัวตึกส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าจะเกิดไฟไหม้จึงไม่ได้อพยพลงมาก่อนไฟจะลุกลาม เมื่อเจ้าหน้าที่ดับเพลิงและกู้ภัยมาถึงที่เกิดเหตุ สถานการณ์ก็เข้าขั้นวิกฤตแล้ว ประกอบกับช่วงนั้นมีลมกรรโชกแรง ไฟจึงไหม้รุนแรงขึ้นทุกที นักดับเพลิงพยายามจะใช้ลิฟต์ขึ้นไปยังชั้นเกิดเหตุ ปรากฏว่าใช้การไม่ได้ เพราะเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าสำรองขัดข้อง ต้องเดินขึ้นบันไดไปยังชั้น 18 เมื่อไปถึงก็เตรียมต่อสายสูบลงเข้ากับหัวรับน้ำดับเพลิงในระบบท่อเย็น (Stand Pipe System) ของตัวอาคาร แต่ไม่มีน้ำไหลออกมา แต่ยิ่งโชคดี หน้าห้องชุดแต่ละห้องมีสระว่ายน้ำ หัวหน้าหน่วยดับเพลิงจึงตัดสินใจให้ใช้น้ำจากสระเหล่านั้นไปดับเพลิงโดยกำลังพลบางส่วนลงไปยกเครื่องสูบน้ำยกหัวเดินบันได

ขึ้นไปยังชั้น 18 ขณะเดียวกัน หน่วยภาคพื้นดินติดตั้งรถกระเช้าโยงสายสูบน้ำข้างบนเพื่อฉีดน้ำจากภายนอกอาคาร แต่หัวไฮดรันท์สาธารณะอยู่ค่อนข้างไกลต้องใช้เครื่องสูบน้ำแรงดันสูงเสริมหลายตัวและมีความสับสนอลหม่านบริเวณถนนหน้าอาคารที่เกิดเหตุ กว่าจะต่อสายสูบน้ำฉีดน้ำได้ก็ใช้เวลาร่วมชั่วโมง อีกทั้งเมื่อฉีดน้ำได้แล้ว สายน้ำกลับไม่แรงพอที่จะฉีดไปถึงเป้าหมายได้ ฉีดไปไม่กี่นาทีก็ต้องหยุดลงกลางคัน

รวมเวลาที่ใช้ในการระงับเหตุเพลิงไหม้คอนโดมิเนียม “เลอรัฟฟิเน่” ประมาณ 2 ชั่วโมงเศษ ไม่ต้องบรรยายถึงการจราจรในย่านสุขุมวิท พระราม 4 คลองเตย ยานนาวา ฯลฯ เรียกว่าชุกกรุงเทพฯ ไตหนึ่งสนธิ แถมยังมีฝนตกปรอยๆ

ช่วงใกล้ค่ำ ระยะทางแคบก็โลดเดี่ยวต้องอยู่บนรถถึง 2-3 ชั่วโมง ช่างเป็นชีวิตที่ทรมานแสนสาหัสจริงๆ อยากรู้ว่าหนักดับเพลิงที่เข้าระงับเหตุทำไมใช้เวลานานหนักทั้ง ไฟเริ่มจากห้องเดี่ยวสปริงเคลอร์หรือสายสูบน้ำจะเอาอยู่ภายในเวลาไม่กี่ครั้งชั่วโมง แต่พอพังชาวทางวิทยุจึงรับรู้เข้าใจและเห็นใจ เพราะดีกรีราคาแพงระดับหลังนี้ไม่มีอะไรสักอย่างที่เอื้ออำนวยให้การดับเพลิงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งสปริงเคลอร์ช่วยดับเพลิงชั้นเริ่มต้นไม่ให้ลุกลาม ระบบท่อเย็นประจำชั้นภายในอาคารสำหรับบ่อน้ำให้หนักดับเพลิงใช้ระงับเหตุ ลิฟต์ดับเพลิงเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงชั้นเกิดเหตุ รวมไปถึงสัญญาณเตือนอัคคีภัยเพื่อให้มีการอพยพหนีไฟ ยังดีที่มีสรวายน้ำหน้าห้อง นักดับเพลิงได้ใช้น้ำจากที่นี่ไปดับเพลิง ไม่เช่นนั้นก็ไม่รู้เหมือนกันว่า เหตุการณ์จะลงเอยอย่างไร ดีกสูงขนาดนั้นอีกทั้งมีลมกรรโชกแรงอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดการลุกลามอย่างรวดเร็วและง่ายตายจากชั้น 18 จุดเกิดเหตุ แต่ไม่ถึงครึ่งชั่วโมงลามขึ้นไปอีกสองชั้นคือชั้น 19 และ 20 สมมุติถ้าเอาไม่อยู่ภายในสองชั่วโมงดังกล่าว ดีกอาจรอดทั้งหลัง เพราะตอนนั้นเรียกได้ว่า นักดับเพลิง

แทบหมดหวังแล้ว ฉีดน้ำจากภายนอกก็ทำได้แค่น้ำ “หล่อเย็นชั้นที่อยู่ต่ำลงมา” น้ำไปไม่ถึงเป้าหมายและการปฏิบัติงาล่าช้าเนื่องจากถนนแคบและการจราจรติดขัด ซอยสุขุมวิท 24 ก็เหมือนซอยอื่นๆ ในกรุงเทพฯ มีสองเลน รถวิ่งสวนกัน รถธรรมดาาก็แทบจะเบียดกันอยู่แล้วไม่ต้องพูดถึงรถกระเช้าคันทัมไพพาร์ กว่าจะเข้ามาถึงจุดที่ตั้ง กว่าจะต่อสายสูบน้ำไปยังบน กว่าจะบังคับการฉีดน้ำระยะไกลผ่านหัวมอนิเตอร์ไฟก็ขยายตัวใหญ่โตไปแล้ว

จากการเข้าตรวจสอบที่เกิดเหตุหลังเพลิงสงบ เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถระบุสาเหตุแท้จริงของเพลิงไหม้ได้ แต่พบปัญหามากมายที่เกิดกับระบบป้องกันอัคคีภัยของดีกรมูลค่ามากกว่า

สามพันล้านบาทแห่งนี้ ผู้จัดการอาคารเปิดเผยภายในอาคารติดตั้งระบบป้องกันเพลิงไหม้แบบวัดความร้อนด้วยปรอทซึ่งจะทำงานเมื่ออุณหภูมิสูงถึง 65 องศาเซลเซียส (ปรอทจะแตกแล้วฉีดน้ำลงมา) ไม่ได้ใช้ระบบควันเช่นตึกสูงอื่นๆ ในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตึกสร้างตั้งแต่ปี 2533 และเปิดใช้เมื่อปี 2536 อายุกว่า 18 ปี โดยเป็นการสร้างก่อนกฎหมายควบคุมความปลอดภัยและป้องกันเหตุเพลิงไหม้อาคารสูงมีผลบังคับใช้ และได้แจ้งรายงานข่าวของสื่อมวลชนว่า จริงๆ แล้ว ตอนเกิดเหตุแม้ระบบดับเพลิงอัตโนมัติจะไม่ทำงานแต่สัญญาณเตือนภัยยังดังขึ้น ทำให้สามารถแจ้งหน่วยดับเพลิงและอพยพคนในตึกได้ทันทั่วทั้งที่ ขณะที่สื่อมวลชนหลายสำนักยืนยันผู้ติดอยู่ในอาคารส่วนใหญ่บอกว่าไม่ได้ยินเสียงสัญญาณ และผู้รายงานเหตุระบุ เห็นควันไฟพุ่งออกมาจากชั้นที่ 18 จึงรีบโทรศัพท์แจ้งตำรวจ อีกทั้ง ผู้อพยพคนลงมาจากตึกคือเจ้าหน้าที่ดับเพลิงซึ่งทำหลังจากไฟไหม้ชั้น 18 ไประยะหนึ่งแล้ว นอกจากนี้ ระบบท่อเย็นสำรองน้ำไว้ดับไฟบนตึกเกิดชำรุด ไม่มีน้ำไหลออกมาจากหัวรับน้ำดับเพลิง รวมไปถึง ลิฟต์ดับเพลิงที่ขัดข้องเนื่องจากเครื่องบั่นไฟฉุกเฉินใช้การไม่ได้

เมื่อความจริงถูกเปิดเผยออกมา ผู้คนก็สงสัย คอนโดมิเนียมห้องละสามสิบล้าน ชั้นละ 4 ห้อง รวม 26 ชั้น หูหวิวอลังการ มีสระว่ายน้ำส่วนตัวทุกห้อง แต่ใจระบบป้องกันไฟไหม้ถึงมีคุณภาพต่ำขนาดนี้ พุดง่าย ๆ ว่า ติดตั้งอุปกรณ์ทุกอย่างตามที่กฎหมายกำหนด แต่ใช้การไม่ได้สักอย่าง แถมเจ้าของยังอ้าง สร้างก่อนกฎหมาย [กฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522] มีผลบังคับใช้ คล้ายจะบอกว่า อาคารที่สร้างก่อนกฎหมายบังคับสามารถผ่อนปรนการติดตั้งระบบดับเพลิงได้ หรือถ้าติดตั้งแล้วก็ไม่ต้องสนใจ อุปกรณ์จะทำงานได้หรือไม่ ทั้ง ๆ ที่ความจริง ไม่ใช่เช่นนั้นทั้งหมด แม้ว่ากฎหมายกำหนดไว้ว่า อาคารที่ได้ยื่นคำขออนุญาตหรือได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารไว้แล้วก่อนวันที่กฎกระทรวงฯ (ฉบับที่ 33) ใช้บังคับ ให้ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว แต่การจะดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงใช้งานอาคารตามที่ขออนุญาตไว้แต่แรก ต้องมีเงื่อนไขหลายประการ หนึ่งในนั้นคือการติดตั้งระบบป้องกันเพลิงไหม้ประกอบด้วยระบบท่ออื่น ที่เก็บน้ำสำรอง และหัวรับน้ำดับเพลิงตามหมวด 2 และระบบลิฟต์ตามหมวด 6 ประเด็นสำคัญคือ อาคารชุดแห่งนี้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี 2533 และเปิดใช้เมื่อปี 2536

ซึ่ง คาบเกี่ยวกับหัวของการบังคับใช้ของประกาศกระทรวงฯ ฉบับที่ 33 และอาจมีการดัดแปลงเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยในลักษณะอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องติดตั้งระบบป้องกันเพลิงไหม้

ทั้งนี้ ทางอาคารได้ติดตั้งระบบป้องกันไฟไหม้ครบถ้วนตามกฎหมายกำหนด แต่ปัญหาจะอยู่ที่ระบบเหล่านั้นใช้การไม่ได้เลยเมื่อเกิดเหตุอัคคีภัย นี้อาจจะเป็นช่องโหว่ที่ไม่สามารถเอาผิดกับเจ้าของอาคารได้ เพราะหากพิจารณาให้ดี กฎกระทรวงฉบับที่ 33 กำหนดให้มีการติดตั้งระบบป้องกันอัคคีภัย แต่ไม่มีบทบังคับเกี่ยวกับการตรวจสอบและซ่อมบำรุงให้ระบบสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา จุดนี้เจ้าของอาคารอาจจะเสี่ยงบาลีได้ บอกให้ติดตั้ง แต่ติดตั้งแล้วไม่ได้สนใจว่าระบบจะทำงานได้หรือไม่ น้ำในระบบมีพอหรือเปล่า วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ยังมีประสิทธิภาพเหมือนเดิมหรือเสื่อมสภาพไปแล้ว ยิ่งปล่อยนานวันไปโดยเจ้าหน้าที่รัฐไม่เข้ามาตรวจสอบ หรือเข้ามาดูแค่ว่ายังมีระบบติดตั้งอยู่ ส่วนจะยังใช้การได้หรือไม่ ไม่ได้คุมเข้มตรงนี้ ในที่สุดระบบที่ติดตั้งไว้ก็กลายเป็นเศษเหล็กหาประโยชน์อะไรไม่ได้เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ความเสียหายจึงเกิดขึ้นและส่งผลกระทบไปในวงกว้างดังกล่าว

เราเชื่อว่าอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจำนวนมากยังมีสภาพเช่นเดียวกันคือ ติดตั้งระบบป้องกันเพลิงไหม้ครบตามกฎหมายกำหนด แต่ไม่มีใครกล้ารับประกัน หากเกิดไฟไหม้ขึ้นมา ระบบเหล่านั้นจะทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงนี้เป็นจุดอ่อน เพราะการติดตั้งระบบป้องกันเพลิงไหม้ตามกฎหมายถือเป็นความถูกต้องตามตัว

อักษรที่บังคับไว้ อาคารไม่ได้ทำผิดอะไร แต่การไม่ดูแลรักษาเพื่อให้สามารถทำงานได้เมื่อเกิดเหตุจะเป็นความผิดร้ายแรงเพียงใด เจ้าหน้าที่ที่จะเอื้อมมือไปเอาผิดได้มากน้อยแค่ไหน ยังไม่มีใครให้คำตอบได้ชัดเจน แค่กระบวนการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการตามกฎหมายก็ต้องใช้เวลาเป็นเดือน สำหรับกรณีคอนโดมิเนียม “เลอรัฟทีเน่” พ.ต.อ.รัฐศักดิ์ รักษาสลาม ผกก.สน.ทองหล่อ เจ้าของคดีบอกว่าการดำเนินคดีนั้นจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ กระทำการโดยประมาทจนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ซึ่งต้องดำเนินคดีกับเจ้าของห้อง และดำเนินคดีกับนิติบุคคลเจ้าของอาคารโดยจะตรวจสอบความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ควบคุมอาคารว่า ดูแลระบบรักษาความปลอดภัยหรือระบบป้องกันอัคคีภัยถูกต้องแค่ไหน หากพบกระทำความผิดจริง จะดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างแน่นอน

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เดาไม่ยาก เจ้าของอาคารคงโดนไม่มาก ถ้าเทียบกับขนาดของสินทรัพย์ โดนปรับแสนสองแสนถือว่า “ชิลชิล” ยิ่งไม่มีคนตายหรือบาดเจ็บสาหัส คดีความต่อจากนี้คงไม่มีสื่อไหนให้ความสนใจ ประชาชนทั่วไปก็จะค่อย ๆ ลืมเลือนไปเช่นเดียวกัน แล้วสภาพความปลอดภัยของอาคารสูงในกรุงเทพฯ จะดำรงในสภาพที่มีความเสี่ยงเช่นเดิม แต่หลายคนอาจจะลืมไปว่า การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในกรุงเทพฯ แต่ละครั้ง นอกเหนือไปจากความเสียหายด้านทรัพย์สินและชีวิตผู้คนแล้ว ยังมีความสูญเสียที่ซ่อนเร้นอยู่สองประการ ได้แก่ ภาพพจน์ความปลอดภัยสาธารณะของประเทศไทย และความเดือดร้อนแสนสาหัสของผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมซึ่งไม่ใช่ผู้อยู่อาศัยหรือญาติพี่น้อง แต่เป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุและผู้ใช้รถถนนซึ่งบังเอิญเคราะห์ร้ายขับรถไปทำธุระบนถนนที่เกิดเหตุรวมทั้งสายที่เชื่อมต่อต่างๆ จนมีค่าพูดเปรียบเปรยในหมู่คนขับรถเมืองกรุงว่า ถ้าเห็นควันดำ ที่ไหนให้รีบเลี่ยงไปให้ไกลทันที ไม่ใช่กลัวไฟจะไหม้รถ แต่กลัวรถจะติดมากกว่า ผลอ ๆ เจอแก๊สรั่วแบบถนนเพชรบุรีเมื่อยี่สิบปีก่อน ดวงอาจถึงฆาตเองง่าย ๆ

การดับไฟในกรุงเป็นเรื่องยุ่งยากและมีผลกระทบกว้างขวางมาก เนื่องจากสภาพโดยส่วนใหญ่จะเป็น “ชุมชนแออัด” ซึ่งคำนี้ในที่นี้ความหมายไม่ได้จำกัดอยู่ที่ “สลัม” เท่านั้น ย่านการค้า ตลาดสด อาคารพาณิชย์ แม้แต่ตึกสูง หอการค้า ห้างสรรพสินค้าทันสมัย และอื่น ๆ เมื่อ

พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วพบว่า ทั้งหมดล้วนอยู่ในลักษณะเป็นชุมชนแออัด ที่ไหนมีตึกสูงก็จะไม่ใช่มีแค่ตึกเดียวโดดๆ แต่จะผุดขึ้นมาทับลิบบนรอยเบียดเสียดอัดเยียดกันในแต่ละย่าน แถวถนนอโศก สีสม สุขุมวิท เพลินจิต ฯลฯ วางๆ ลองนับดูเอาเอง ภาพภายนอกอาจสวยสง่าทว่า ลึกลงไปในเรื่องของระบบความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ ล้วนอยู่ในระดับ **“ต้องปรับปรุง”** ย่านการค้าเก่าที่มีตึกแถวสลับบ้างซ้อนกันก็เช่นกัน ไม่มีระบบป้องกันอัคคีภัยภายในอาคาร ต้องพึ่งหน่วยดับเพลิงของทางราชการอย่างเดียว เมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้นมาแต่ละครั้งจะสับสนวุ่นวายมาก

ย้อนกลับไปทีระบบป้องกันเพลิงไหม้ของตัวตึก กฎหมายบังคับให้ติดตั้งบนตัวอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่พิเศษ ปัจจุบันเราอ้างอิงกฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ตึกสูงส่วนใหญ่ (หรือเกือบทั้งหมด) ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้พร้อมใจกันปฏิบัติตามโดยไม่บิดพลิ้ว เนื่องจากมีบทลงโทษตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร หากละเว้น หลบเลี่ยงหรือทำตามไม่ครบถ้วน พูดย่างๆ ตัวตึกสูงไม่ว่าจะเป็นโรงแรม อาคารสำนักงาน คอนโดมิเนียม ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ มีระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยติดตั้งอยู่ทั้งระบบท่อยื่น หัวสปริงเคลอร์ สัญญาณเตือน (บางแห่งเสริมระบบตรวจจับอัคคีภัยแยกไปอีกต่างหาก) เครื่องดับเพลิงแบบยกหัวประจำชั้นอาคาร รวมไปถึงลิฟต์ดับเพลิง ถ้ามองแค่นี้ คงไม่มีข่าวไฟไหม้ตึกสูงมาให้ได้ยินได้ฟังกันอีก อาจมีนานๆ ครั้งที่เป็นเหตุสุดวิสัย เหตุผลคือ ระบบป้องกันอัคคีภัยต่างๆ ดังกล่าวสามารถระงับเหตุเบื้องต้นได้ร้อยละ 95 (ตัวเลขประมาณการของสำนักงานบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร) และใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 30 นาที โดยเฉพาหากมีการใช้สปริงเคลอร์คุณภาพดีๆ จะสามารถดับไฟเริ่มแรกได้ใน 10 นาที หากสปริงเคลอร์เอาไม่อยู่ระบบเตือนอัคคีภัยจะทำให้มีการแจ้งเหตุไปยังหน่วยดับเพลิงทั้งภายใน (ถ้ามี) และภายนอก (หน่วยดับเพลิงสังกัดกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น) พร้อมกับอพยพผู้คนที่ภัยลงมาจากอาคาร ครั้นเมื่อนักดับเพลิงมาถึงจะใช้ลิฟต์ดับเพลิง (ลิฟต์ใช้งานทั่วไปในยามปกติ แต่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่าให้เป็นลิฟต์สำหรับนักดับเพลิงใช้งาน)

เดินทางขึ้นไปยังชั้นเกิดเหตุ จากนั้นต่อสายสูบลที่เตรียมไปเข้ากับหัวรับน้ำดับเพลิงประจำชั้นซึ่งต่อจากระบบท่อยื่นของตัวอาคารทำการฉีดน้ำดับไฟที่เกิดขึ้นบนชั้นนั้น

เจตนาธรรมของกฎหมายก็มีเท่าที่กล่าวไป นั่นคือ ต้องการใช้อาคารสูงและอาคารใหญ่พิเศษ มีระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยทั้งชนิดทำงานได้ด้วยตัวเอง (ระบบสปริงเคลอร์) และสนับสนุนการทำงานของหน่วยดับเพลิง (ระบบท่อยื่นและลิฟต์ดับเพลิง) เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาจะสามารถยุติสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาสั้นๆ ผู้ที่อยู่ในอาคารและนักดับเพลิงที่เข้าไประงับเหตุมีความปลอดภัย ตัวอาคารและทรัพย์สินเสียหายไม่มากนัก ประชาชนทั่วไปที่อยู่บริเวณโดยรอบอาคารได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

สังเกตว่ากฎหมายควบคุมอาคารสูงจะไม่เน้นการระงับเหตุจากภายนอกอาคารเนื่องจากอาคารสูงและอาคารพิเศษดังส่วนใหญ่มักจะตั้งอยู่อย่างแออัดใจกลางเมือง การจราจรโดยรอบติดขัดทั้งวัน มีผู้คนอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในช่วงเวลาทำงาน อีกทั้งยังมีสิ่งกีดขวางมากมายทำให้รถดับเพลิงเข้าออกลำบากมาก การจะใช้รถดับเพลิงฉีดน้ำจากภายนอกตึกเป็นเรื่องยุ่งยากมาก บางแห่งแทบเป็นไปได้เลยเนื่องจากต้องใช้รถบันได/รถกระเช้ายัดสายสูบลฉีดน้ำไว้ ปกติรถบันได/รถกระเช้าจะใช้กู้ภัย (ช่วยผู้ติดบนตึกสูงลงมาข้างล่าง) หากเอามาใช้ฉีดน้ำต้องมีอุปกรณ์เสริมหลายอย่าง เช่น เครื่องสูบน้ำแรงดันสูง หัวฉีดมอเตอร์ สายสูบลำรองจำนวนมาก ฯลฯ กว่าจะขับมาจอดและติดตั้ง

อุปกรณ์ก็เสียเวลามาก ที่สำคัญ หากชั้นเกิดเหตุอยู่สูงกว่าระยะยืดสูงสุดของบันไดหรือกระเช้าก็แทบจะไร้ประโยชน์ในการระงับเหตุโดยสิ้นเชิง ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่มีการฉีดน้ำดับ

เพลิงจากภายนอกอาคาร (ตึกสูงหรือตึกขนาดใหญ่) เพราะปฏิบัติงานยาก ใช้เวลาเตรียมการมาก อีกทั้งให้ประสิทธิผลน้อยและไม่แน่นอน กฎหมายและมาตรฐานต่างๆ ทั่วโลกจึงเน้นไปที่การดับไฟภายในอาคารทั้งแบบอัตโนมัติและใช้หน่วยดับเพลิงโดยอาศัยอุปกรณ์ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้เป็นตัวช่วยเพื่อให้สามารถระงับเหตุเพลิงไหม้ได้สำเร็จภายในเวลาที่รวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงของกรุงเทพฯ ไม่ว่าจะวันนี้หรือวันไหน อดีตหรือปัจจุบัน เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ เมื่อเกิดไฟไหม้ตึกขึ้นมาจะระบบป้องกันต่างๆ ที่ติดตั้งตามกฎหมายบังคับแทบไม่มีส่วนช่วยในการระงับเหตุเลยแม้แต่น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นฝีมือนักดับเพลิงที่ทำทุกวิถีทางจนบอกไม่ถูกเหมือนกันว่าใช้วิธีอะไรบ้าง บางครั้งยังงงๆ ไฟดับลงไปได้อย่างไร ทั้งนี้ ในหลายเหตุการณ์ต้องแลกด้วยชีวิตนักดับเพลิงผู้เสียสละ ที่แน่ๆ คือ การดับไฟอาคารสูงในเมืองกรุงแต่ละครั้งจะใช้เวลาค่อนข้างนานเนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคมากมายซึ่งไม่เคยแก้ไขได้สักทีแม้กระทั่งทุกวันนี้ ทั้งที่ยังเป็นปัญหาเดิมที่พบเจอเป็นเวลานานหลายสิบปี

ประเด็นที่เรากล่าว ระบบต่างๆ ที่อาคารสูงต้องติดตั้งตามกฎหมายแทบไม่ได้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้การระงับเหตุทั้งแบบอัตโนมัติและใช้นักดับเพลิงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและภายในเวลาที่รวดเร็ว ไม่ใช่การคาดเดาไปเอง

แต่ประการใด หากลองค้นข่าวไฟไหม้ตึกสูงใน กรุงเทพฯ และปริมณฑลที่เกิดขึ้นมาแล้วหลาย ครั้งมาอ่านจะพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในดับ ไฟจะวนเวียนอยู่กับเรื่องสปริงเคลอร์ไม่ทำงาน ระบบท่อยื่นไม่มีน้ำสำรอง ลิฟต์ดับเพลิงขัดข้อง บางตึกก็ไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้เลยด้วยเหตุผลเป็น ตึกเก่า การดับไฟตึกสูงในกรุงจึงใช้เทคนิคซ้ำๆ เช่น ฉีดจากภายนอกอาคาร หรือต่อหน้าจากนอก ตึกแล้วลากสายขึ้นไปดับไฟภายใน ถ้าเป็นตึก สูงสามสี่ชั้นก็พอจะได้ผล สามารถดับได้ภายใน เวลาไม่ถึงชั่วโมง แต่ถ้าเป็นตึกสูง บางที่ต้องดับ กันเป็นวันหรือข้ามคืนข้ามวัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มีคำถามอ้ออึ้ง แล้วเราจะ ดิดูอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยในตัวอาคาร (ตาม กฎหมายกำหนด) ไปทำไม ในเมื่อไม่สามารถ ใช้งานได้จริงในทางปฏิบัติ เกือบทุกตึกสูงติดตั้ง หัวสปริงเคลอร์ ท่อยื่น สัญญาณเตือนภัย มีลิฟต์ ดับเพลิง แต่พอเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้นมาจริง ๆ กลับ พร้อมใจกันขัดข้องหมด อันนี้เสีย อันนั้นใช้การ ไม่ได้ ตึกมูลค่าเป็นพันล้าน แต่ระบบป้องกัน คุณภาพสูงราคาแค่ 1% ของตัวตึกกลับติดตั้ง ไปยั้งั้น ไม่สนใจเรื่องคุณภาพ ไม่ตรวจสอบหรือ ซ่อมบำรุงเพื่อให้ใช้งานได้ตลอดเวลา ลักษณะนี้ ก็เหมือนกับการไม่ได้ติดตั้งนั่นเอง

เป็นการบ้านของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการบังคับใช้ตามกฎหมาย (ในเขตกรุงเทพฯ คือสำนักงานกรุงเทพมหานคร) จะต้องหาวิธีให้ เจ้าของตึกสูงทุกแห่งติดตั้งระบบป้องกันอัคคีภัย ให้ครบถ้วนพร้อมก็มีมาตรการดูแลรักษาและ ซ่อมบำรุงให้ระบบเหล่านั้นสามารถทำงานได้ ตลอดเวลา โดยต้องมีความเสมอต้นเสมอปลาย

ในการตรวจสอบ ไม่ใช่เข้มงวดแค่ปีสองปีแรก พอเห็นว่าไม่มีเพลิงไหม้ก็เริ่มจะย่อหย่อน เป็น ความจริงที่ว่า หากเราดูและระบบให้อยู่ในสภาพ ดีจะไม่มีไฟไหม้ซึ่งก็ถูกต้องแล้ว แต่หากละเลย หรือปล่อยไหลไม่สนใจ มักจะเกิดไฟไหม้ขึ้นมา หากไม่ยากให้เกิดเหตุอัคคีภัยตึกสูงกลางกรุง ที่สร้างความเสียหาย บาดเจ็บล้มตายและความ โทกหาหลาย นานา เจ้าหน้าที่ที่ต้องขยันเข้าไป ตรวจสอบเพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนด อย่างเคร่งครัด ถึงเวลาเหมาะสมก็ช่วยเจ้าของ อาคารจัดฝึกอบรม/ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญ

ไม่ใช่แค่เจ้าหน้าที่ราชการฝ่ายเดียวที่จะ ต้องทำงานหนักขึ้น เจ้าของอาคารก็จำเป็นต้อง กระตือรือร้นด้วย ไม่ใช่สักแต่ติดตั้งระบบเพื่อ ไม่ให้ถูกดำเนินคดี หลังจากนั้นก็ไม่เคยสนใจว่า ระบบจะทำงานได้หรือไม่ การซ่อมบำรุงก็ไม่ทำ ปีๆ หนึ่งไม่เคยทำอะไรเพื่อเตรียมความพร้อม รับมือกับอัคคีภัย ทำราวกับว่าตึกตัวเองจะไม่มี วันถูกไฟไหม้ นั่นคือความประมาท อย่างที่บอก ไปแล้วเมื่อไหร่ก็ตามที่เราปล่อยหรือละเลยความ ปลอดภัย อันตรายก็จะปรากฏกายขึ้นมาทันที

ผู้เข้าไปพักอาศัยหรือปฏิบัติงานในอาคาร สูงต่างๆ ก็ต้องช่วยสังเกตและตรวจสอบระบบ ป้องกันอัคคีภัยว่า **“มีหรือไม่มี”** ถ้ามีต้องดูต่อไป **“อยู่ในสภาพอย่างไร บกพร่องหรือไม่ มีสิ่ง ผิดปกติดตรงไหนบ้าง”** ประเด็นนี้ค่อนข้างใหม่ สำหรับคนไทย เพราะคนอยู่ในตึกส่วนใหญ่เป็น ประเภทตัวใครตัวมัน ไม่สนใจใคร เรื่องส่วนรวม ไม่ค่อยออกไปร่วม ยิ่งจะนำไปจับผิดเจ้าของตึก เรื่องอุปกรณ์ป้องกันเพลิงไหม้ คงเป็นไปได้ยาก ถือว่ารัฐไม่ใช่ แค่เข้าร่วมฝึกซ้อมอพยพยังมา

กันไม่ถึงครึ่ง แต่เรื่องนี้มีความสำคัญยิ่งสำหรับ ผู้พักอาศัยในอาคารสูงหรืออาคารชุดขนาดใหญ่ ในอนาคตจะกลายเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้อยู่อาศัย ต้องมีสิทธิรับรู้ (Right to Know) ข้อมูลเกี่ยวกับ ตัวอาคาร โดยเฉพาะในประเด็นอันตราย ความ เสี่ยงและวิธีเอาตัวรอดเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ไม่ว่าจะ เป็นไฟไหม้ การขูดระเบิด แผ่นดินไหว ฯลฯ ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัย ต่างๆ รวมทั้ง เข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์กรณีมี การทดสอบ ตรวจสอบ หรือซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ในบางโอกาส นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ป้องกัน และเฝ้าระวังอุบัติเหตุ อย่างน้อยที่สุด ตัวเองต้อง ไม่เป็นผู้ก่อเหตุหรือมีส่วนร่วมในอันที่จะทำให้ เกิดความเสี่ยงกับตัวอาคาร

สิ่งที่ผู้พักอาศัยบนตึกสูงสามารถจะทำได้ ก็คือ สังเกตตามชั้นของอาคารต่างๆ มีอุปกรณ์ ป้องกันอัคคีภัยหรือไม่ บนเพดานมีเครื่องตรวจจับหรือหัวสปริงเคลอร์หรือเปลา่ เส้นทางหนีไฟ บันไดหนีไฟ และป้ายเตือนเตรียมไว้อย่างไร มี การฝึกซ้อมดับเพลิงและอพยพหนีไฟบ้างไหม สิ่งพื้นฐานเหล่านี้ ทางอาคารสูงต้องจัดไว้ให้ ถ้า ไม่มีต้องทวงถาม จะปล่อยให้ตัวตึกไม่มีเครื่อง มือป้องกันอันตรายอะไรเลยไม่ได้เด็ดขาด คน เสี่ยงที่สุดก็คือผู้พักอาศัยหรือทำงานอยู่ข้างใน นั่นเอง อาจจะได้บาดเจ็บหรือล้มตายไป เจ้าของ อาคารเช่ามีบ้านเดี่ยวนอกเมือง ตัวอาคารก็ทำ ประกันไว้ เกิดอะไรขึ้นไม่กระเทือนหรือครบ แมกกฎหมายจะกำหนดให้มีเจ้าพนักงานรวมถึง ผู้ตรวจสอบเข้าไปดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎ กระทรวงอย่างเคร่งครัด แต่ผลลัพธ์ก็อย่างที่รู้ กันว่า **“ไม่ได้ผล”** เกิดเพลิงไหม้ตึกสูงก็ครั้งจะ ได้ยื่นคำอธิบายเดิมๆ **“สปริงเคลอร์ไม่ทำงาน น้ำไม่มี เครื่องบันไฟขัดข้อง”** ดังนั้น ทุกฝ่าย ต้องช่วยกันกระตุ้นเตือนทั้งเจ้าของอาคารและ เจ้าหน้าที่รัฐให้ทำงานหนักขึ้น ใส่ใจในหน้าที่ ความรับผิดชอบของตัวเองให้มากกว่านี้

เพื่อให้รู้ว่าอาคารสูงจะต้องทำอะไรบ้าง ในการป้องกันอัคคีภัยตามกฎหมายกำหนด เรา ขอนำเสนอรายละเอียดกฎกระทรวง ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 [แก้ไขเพิ่มเติมโดย กฎกระทรวง ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2537) ฯ และ กฎกระทรวง ฉบับที่ 50 (พ.ศ. 2540) ฯ] สำหรับ นำไปอ้างอิงในกรณีต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ งานป้องกันและระงับอัคคีภัยอาคารสูงหรืองาน อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง